

Arkivsak-dok. 26/00002-74
Saksbehandler Anja Pettersen

Saksgang	Møtedato	
Valgstyret	18.06.2026	1/26
Kommunestyret	18.06.2026	30/26

Saksframlegg

Høringsuttalelse om forslag til endringer i valgloven

Kommunedirektørens innstilling:

Pkt 1. Farsund kommune ønsker ikke endringer av dagens valglovgivning. Begrunnelse og utfyllende hørings svar går frem av saksutredningen.

Vedlegg

Høringsbrev fra Kommunal- og distriktsdepartementet

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-til-endringer-i-valgloven/id3154894/>

Saken kort fortalt

Kommunal- og distriktsdepartementet har foreslått at forhåndsstemmer og fremmedstemmer skal telles på stemmekrets nivå.

Bakgrunn

Stortinget har bedt regjeringen legge til rette for at både forhåndsstemmer og fremmedstemmer fordeles og telles opp i den samme stemmekretsen velgeren er manntallsført i. Med bakgrunn i dette har kommunal- og distriktsdepartementet sendt forslag til endringer i valgloven på høring med høringsfrist 1. juli 2026.

Dagens regelverk

Fra høringsbrevet:

«Stemmesedler fra velgere som forhåndsstemmer i egen kommune, har blitt lagt rett i valgurnen siden stortingsvalget i 2013. Dette innebar en endring fra tidligere prosedyre for forhåndsstemming, der velgerens stemmeseddel ble lagt i en stemmeseddelkonvolutt, som sammen med informasjon om velgeren ble lagt i en omslagskonvolutt. Denne nye prosedyren medførte at det ikke lenger var mulig å telle opp forhåndsstemmene per stemmekrets.»

Hvorfor endringen ble innført fra 2013:

«Dagens forhåndsstemmeprosedyre ble innført i forkant av stortingsvalget i 2013, etter et forslag fra departementet i Prop. 52 L (2012–2013). Endringen innebar en vesentlig forenkling av forhåndsstemmeprosedyren for velgere som i den ordinære forhåndsstemmeperioden forhåndsstemmer i et valglokale i den kommunen de er manntallsført. Bakgrunnen for endringen var todelt. Den nye prosedyren sikret i større grad hensynet til hemmelig valg, da informasjon om velgerens identitet ikke lenger skulle ligge i konvolutt sammen med velgerens stemmeseddel. I tillegg var den nye rutinen mindre ressurskrevende både i valglokalet og sentralt i kommunen. Kommunene sparte tid både på stemmemottak og prøving samt utgifter til stemmeseddelkonvolutter, valgkort og omslagskonvolutter.»

Hensikten med å endre tilbake til kretsvis sortering

Komiteen mener nå at det ikke var en tilsiktet konsekvens å miste kretsfordelingen. Det pekes på at fordeling i valgkretsene er viktig for partiene, for forskning og for mediene.

Utdrag fra høringsbrevet:

«I forbindelse med behandlingen av Prop. 45 L (2022–2023) Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) fattet Stortinget et anmodningsvedtak (nr. 780 (2022–2023)) knyttet til hvordan stemmer blir telt opp, jf. Innst. 431 L (2022–2023). Komiteen mener at valgresultater bør sorteres etter hvilken stemmekrets velgerne er manntallsført i. Komiteen peker på at det ikke var en tilsiktet konsekvens fra Stortingets side at forhåndsstemmene ikke skulle fordeles på stemmekrets da konvoluttstemmegivningen ble fjernet. Denne problemstillingen ble ikke reist av departementet da Stortinget fattet vedtaket om å fjerne konvolutter ved forhåndsstemmer. Fordelingen av stemmer på manntallsførte kretser er av stor betydning for både de politiske partiene og mediene, og også for forskere og andre som benytter demografiske data til kartlegging av befolkningen opp mot ulike parametere. Komiteen mener at det er av stor betydning med et økende antall forhåndsstemmer at disse fordeles på den stemmekrets velgerne er manntallsført i. Komiteen mener Stortinget bør rette opp en utilsiktet virkning av tidligere lovendring om å fjerne konvolutter ved forhåndsstemmer, og ber valgmyndighetene finne egnede måter å gjennomføre dette på. Komiteen fremmer følgende forslag: «Stortinget ber regjeringen sørge for at forhåndsstemmer og stemmer avgitt i en annen valgkrets enn der velger er manntallsført ved valgoppgjøret, fordeles på den krets der velgeren er manntallsført.» Departementet omtalte anmodningsvedtaket i Prop. 81 L (2023–2024) og pekte på at forslaget vil kreve en større endring i valgloven og valgforskriften samt en større omlegging av kommunenes rutiner. Departementet varslet at det skulle gjøre en utredning av

hvordan anmodningsvedtaket kunne følges opp, og tok sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag til oppfølging før kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2027.»

Departementet har laget egne merknader i høringsnotatet og konkluderer med at Stortingets ønske om å reversere dagens ordning vil være svært krevende å gjennomføre.

Departementet har likevel forslag til alternative løsninger som imøtekommer kretsfordeling til en viss grad, og innenfor overkommelige rammer, sitat fra høringsbrev:

«Forhåndsstemmer skal som hovedregel telles opp per stemmekrets. Dette innebærer en endring fra dagens ordning, hvor stemmene telles opp for hvert enkelt forhåndsstemmelokale. For å få dette til foreslås det at valgmedarbeideren må skrive velgerens kretsnummer manuelt på stemmeseddelen før den legges i urnen. Deretter skal stemmer sorteres etter stemmekrets før opptelling.

Sene forhåndsstemmer skal fortsatt telles opp samlet.

Valgtingsstemmer foreslås å holdes uendret, stemmer avgitt i en annen krets skal telles opp i lokalet det avgis i og ikke sendes tilbake til velgerens hjemkrets.

Eventuelle endringer vil tidligst innføres ved stortings – og sametingsvalget 2029.»

Vurdering

Departementets høringsnotat dokumenterer og drøfter i stor grad de mange og vesentlige ulempene ved forslaget om kretsvis opptelling. Farsund kommune er enig i at det er mange ulemper med kretsvis sortering:

Valgkretser og forhåndsstemmemottak er ikke samordnet, og det er heller ikke naturlig for noen kommuner. Å legge til rette for kretsvis mottak av forhåndsstemmer vil for eksempel innebære at mottaket må ha 7 urner i forhåndsstemmemottaket på kommune- og fylkestingsvalget. 3 for kommunevalg, 3 for fylkestingsvalg og 1 for fremmedstemmer.

Dette øker faren for feil i forbindelse med stemmemottak.

Et annet alternativ er å kretsfordele gjennom mottak i konvoluttstemmer, men det ansees som helt uaktuelt ettersom departementet omtaler dette som mindre personvernsikkert (tilbake til den eldre løsningen som Stortinget selv ønsket å fjerne). Konvoluttstemmer brukes i dag kun der det er eneste mulige løsning (når man stemmer i annen kommune enn sin egen og stemmen skal sendes i posten).

En kan kanskje se for seg fysisk kretsvis forhåndsstemmemottak. Ulempene ved det vil være at en fortsatt må ha urner for alle kretser (man kan stemme der man vil) og det vil i tillegg undergrave dagens føringer om at vi skal motta stemmer på andre steder (skole, kjøpesenter, sykehjem osv). Det er derfor ikke overraskende at dette ikke er nevnt som en praktisk mulighet i departementets tilbakemelding.

Endringer vil kunne medføre at velgernes tillit til valgavviklingen reduseres. I dag leverer man sin forhåndsstemme i felles urne uten konvolutt og uten kategorisering. Dette vurderer kommune som den beste løsningen både for administrasjon og gjennomføring av forhåndsstemmemottaket og for velgeren. Det er ønskelig at denne ordningen fortsetter.

Øvrig oversikt over konsekvenser av endring:

- Løsningen vil være mer tidkrevende og øke risikoen for manuelle feil. Manuell påføring av kretsnummer, som departementet foreslår i høringsbrevet, kan også oppleves som uvanlig for velgerne og skape usikkerhet om hvordan stemmene håndteres. Det er også risiko for feil ved lesing og registrering av manuelt påførte kretsnumre. I tillegg vil forskjellige typer håndskrift kunne spores tilbake til valgmedarbeidere, noe som utfordrer prinsippet om hemmelig valg.
- Det vises til vurderinger fra Institutt for samfunnsforskning at kretsvis fordeling av forhåndsstemmer har begrenset betydning for moderne valgforskning. Ettersom forskning er blant de viktige hensynene bak endringsforslaget, legger vi spesielt merke til denne vurderingen.
- Endringen vil medføre økte kostnader for kommunen, blant annet som følge av behov for mer personell og mer omfattende administrasjon.
- Valgdirektoratet har pekt på at forslaget også vil kreve omfattende tilpasninger i de digitale valgsystemene.
- Endelig valgresultatet vil bli avklart senere enn i dag fordi ordningen forutsetter mer sortering og flere manuelle operasjoner under telling.
- Avvik vil kunne bli vanskeligere å forklare og kontrollere når feil ikke like lett kan knyttes til et bestemt stemmelokale eller en konkret del av gjennomføringen.
- Dersom en slik ordning likevel innføres, vil det være behov for grundig informasjon til velgerne om hva endringen innebærer og hvordan stemmegivningen skal gjennomføres.

Oppsummering:

Etter Farsund kommunes vurdering vil ulempene ved forslaget være betydelige og bør vektet tyngre enn ønsker om kretsvis informasjon om forhåndsstemmer. Forslaget kan svekke kravet om hemmelig valg, gjøre valgavviklingen mer ressurskrevende og øke risikoen for manuelle feil og avvik. Departementets forslag om å skrive kretsnummer på stemmesedler kan skape bekymring og usikkerhet hos velgeren og er heller ikke ønskelig.

Det er forståelse for at partier og media gjerne skulle hatt mer informasjon om fordelingen i kretsene ved forhåndsstemmer, og ikke bare ved valgtingsstemmer. Hensynet til trygg valgavvikling veier likevel tyngst.

Økonomiske konsekvenser

Endringen vil medføre økte kostnader for kommunen, blant annet som følge av behov for mer personell og mer omfattende administrasjon.

Konsekvenser for barn og unge

Ikke vurdert.

Konsekvenser for klima og miljø

Ikke vurdert.

Konsekvenser for folkehelse

Ikke vurdert.

Konklusjon

Farsund kommune anbefaler at forslaget ikke vedtas, og at dagens ordning videreføres.